

گزارش

گزارش «ایران»

به مناسبت روز جهانی هیپاتیت

بیش از ۹۰ درصد زنان مبتلا به هیپاتیت C سابقه تنو دارند

محدثه جعفری/ طبق اعلام متخصصان، بیماری هیپاتیت C از طریق دستگاه تنو و مواد آن به افراد منتقل می شود و خیلی از علاقه‌مندان به تنو نمی‌دانند، دستگاه تنو به درستی ضد عفونی شده است یا نه. به گفته دکتر مؤید علویان رئیس مطالعات بیماری‌های کبدی ایران، تنو یکی از راه‌های انتقال هیپاتیت C است که با آلوده بودن دستگاه، ویروس به افراد منتقل می‌شود. با اینکه هیپاتیت در مردان بیشتر دیده می‌شود اما آمار نشان می‌دهد، بسیاری از بانوان که مبتلا به هیپاتیت C شده‌اند، سابقه تنو داشته‌اند. یعنی احتمال اینکه دستگاه‌ها به درستی ضد عفونی نشوند، بسیار بالاست. او می‌گوید: «شیوع این بیماری در ایران به نسبت کشورهای منطقه، خیلی بالا نیست. براساس آمارها اگر جمعیت کشور را ۸۵ میلیون نفر در نظر بگیریم، حدود ۱۷۰ هزار نفر در کشور به هیپاتیت C مبتلا هستند.» به گفته مسئولان وزارت بهداشت، زمانی احتمال وجود این بیماری در ایران ۰٫۴ درصد بود، یعنی حدود ۴ در ۱۰۰ هزار نفر گزارش می‌شد. اما امروز این عدد با توجه به اقداماتی که انجام شده به حدود ۰٫۲ درصد رسیده است. با شروع واکسیناسیون هیپاتیت C برای متولدین ۱۳۶۸ به بعد حالا می‌توان گفت، تمام افراد زیر ۳۷ ساله ایران واکسینه شده‌اند. قبل از آن ایران جزو کشورهای بود که شیوع هیپاتیت در آن بین ۲٫۵ تا ۵ درصد عنوان می‌شد، اما با پوشش بالای ۹۵ درصدی واکسیناسیون، این شیوع کاهش چشمگیری پیدا کرده است. شش سال پیش مطالعاتی انجام شد که نشان می‌داد، شیوع هیپاتیت C در کشور به یک درصد رسیده که اکنون این آمار به ۰٫۸ درصد در کل جمعیت ایران رسیده است و ابتلا هم بیشتر در سنین بالا رخ می‌دهد. مسئولان وزارت بهداشت معتقدند، تا سه سال آینده این عدد به نیم درصد هم می‌رسد. حدود ۳۴۰ میلیون نفر مبتلا به انواع هیپاتیت در جهان هشت میلیاردی ما زندگی می‌کنند که سالانه یک میلیون نفر جانانشان را از دست می‌دهند. در واقع این بیماری یکی از علل عمده مرگ و میر در دنیا محسوب می‌شود.

هیپاتیت قابل درمان است؟

هیپاتیت در معنا یعنی، التهابی که در سلول‌های کبد ایجاد می‌شود. دکتر محمدرضا صالحی رئیس مرکز تحقیقات مقاومت میکروبی و مدیریت مصرف آنتی بیوتیک دانشگاه علوم پزشکی تهران با اشاره به علائم هیپاتیت می‌گوید: «ابتلا به هیپاتیت علل عفونی و غیرعفونی دارد. از دلایل ابتلا به موارد غیرعفونی، می‌توان به استفاده از داروهای کبابی اشاره کرد، اما در نوع عفونی این بیماری از ویروس‌ها دخیل هستند، که به انواع «A، C، B، D، E» طبقه‌بندی شده‌اند و می‌توانند کبد افراد مبتلا را درگیر کنند. هیپاتیت C معمولاً از راه خوراکی و آب آلوده منتقل می‌شود، اما در بسیاری از موارد این نوع از هیپاتیت بهبودی پیدا می‌کند و عارضه جدی بر بدن نمی‌گذارد. اما آنچه که شیوع بیشتری در کشورها دارد و عارضه‌های شدیدی در صورت تشخیص دیرهنگام ایجاد می‌کند، هیپاتیت B و C است.»

اگر میزان شیوع را در استان‌ها جست‌وجو کنیم، استان‌های سیستان و بلوچستان و گلستان بیشترین میزان ابتلا را دارند، اما به گفته مسئولان نظام سلامت، نسبت به گذشته کاهش قابل توجهی در این مناطق دیده می‌شود.

علائم هیپاتیت و راه‌های انتقال

این متخصص بیماری‌های عفونی با بیان اینکه این دو نوع از هیپاتیت می‌توانند مدت طولانی بیماران را درگیر کنند، توضیح می‌دهد: «نوع «CoB» در صورتی که پیشرفت کنند، باعث درگیری مزمن کبد می‌شوند، همچنین در خون و کبد باقی می‌مانند. هیپاتیت C از طریق خون آلوده و روابط جنسی بدون وسایل بهداشتی پیشگیری، منتقل می‌شود. افراد مبتلا با علائم زردی، درشکم، تهوع و استفراغ روبه‌رو خواهند شد و اگر وضعیت وخیم باشد، کبدشان هم درگیر می‌شود. حتی برخی افراد بدون علائم مبتلا و طی دو دهه کبد به آرامی تخریب می‌شود. این نوع از هیپاتیت واکسن مؤثری برای پیشگیری هم دارد.» دکتر صالحی با اشاره به اینکه هیپاتیتC بیشتر از طریق سرنگ‌های آلوده منتقل می‌شود، توضیح می‌دهد: «افرادی که سوءمصرف مواد تزریقی دارند، بیشتر به این نوع از هیپاتیت مبتلا می‌شوند. همچنین از طریق خون و وسایل آلوده هم این نوع قابل انتقال است. یکی از روش‌های نگران کننده این بیماری، انتقال به افراد از طریق خالکوبی و تتو است به شکلی که ۹۰ درصد افراد مبتلا بویژه خانم‌ها سابقه تنو دارند. هیپاتیت C نسبت به نوع B احتمال انتقالش از طریق روابط جنسی کمتر است. هیپاتیت C هم می‌تواند منجر به عفونت حاد کبد شود یا همان علائم و نشانه‌های ظاهری. نوع C هیپاتیت واکسن ندارد اما هر دو مدل یعنی C و B دارای دارو و درمان‌های مؤثر هستند که اگر به موقع تشخیص داده شوند از پیشرفت بیماری به سمت تخریب کبد جلوگیری می‌شود.»

بیماری هیپاتیت تحت پوشش مناسب بیمه قرار دارد و درمان هیپاتیت C رایگان است. این عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران با اشاره به نقش رسانه‌ها در ارائه آگاهی به مردم، می‌گوید: «کنترل بیماری‌های ویروسی بدون ارائه آگاهی و بدون حضور رسانه‌ها امکان پذیر نیست. خوشبختانه با درمان‌های دارویی می‌توان این بیماری را کنترل کرد.»

پیش به سوی حذف هیپاتیت C

معبار «حذف» در هیپاتیت به معنای کاهش شیوع به زیر ۰٫۲ درصد در جمعیت عمومی و کمتر از ۲ درصد در گروه‌های پرخطر است که هدفگذاری وزارت بهداشت برای رسیدن به این سطح تا سال ۲۰۳۰ همچنان ادامه دارد. ایران با وجود هم‌مرزی با افغانستان و پاکستان به عنوان دو کشور با بالاترین شیوع بیماری‌های عفونی، در زمینه کنترل بیماری‌هایی چون سل و مالاریا پیشرفت‌های مهمی کسب کرده است و حالا نظام سلامت می‌خواهد گامی مؤثر برای حذف هیپاتیت C بردارد.

عکس: رضا مغنولیان/ایران

گزارش میدانی بازدید از جنایات رژیم صهیونیستی در جنگ ۱۲ روزه

داغ اوین هنوز تازه است

امانش نمی‌دهد. او می‌گوید: «هم خدمتی دیگرم را نگاه که کردم سر نداشت.»

زندانیان پای کار زندان

در روز تهاجم رژیم صهیونیستی به زندان اوین، نه فقط لیخند بر لبان زندانیانی که بعد از انتظاری طولانی، با ذوق به سالن ملاقات آمده بودند برای همیشه خشک شد، بلکه خانواده‌های مشتاق، مددکاران، خیرین و کارکنان بخش‌های اداری زندان، حتی عابیان و همسایه‌ها نیز از پرتابه‌های دشمن در امان نماندند

که روی زمین افتاده بودند: «بالا که آمدم همه جا مملو از جنازه و اعضای تکه و پاره شده بدن انسان بود.» او از مرد زندانی می‌گوید که برای ملاقات و دیدن همسرش کل آورده بود و دقایقی بعد مرد زنده و همسرش به طور کامل سوخته بود. یا مادر و دختری که با پیگیری‌های مداوم بالاخره موفق شده بودند سندی جور کنند و آزادی را برای پدر به ارمان بیاورند «آمده بودند که به خبر بدهند، بالاخره سند جور شده، اما در آن روز شوم مادر و دختر و سند در آتش افروزی رژیم صهیونیستی می‌سوزند و پدر با هزاران حسرت و افسوس در قید حیات مانده است.» در میان صحبت‌های مرد، سربازی به میان خبرنگاران می‌آید، او هم آن روز در اوین حضور داشته، وقتی می‌خواهد از دوست سربازش بگوید که در مسال نگهبانی سر «پست» بود و بدنش به دو نیم تقسیم شد، هیکل چهارشانه‌اش می‌لرزد و بغض

هم بیشتر خانواده‌ها را می‌شناسیم. اینجا در ساعت ملاقات زندانی و زندانیان چندان معنایی نداشت. همه انکار اعضای یک خانواده بودیم.» او از روزهایی می‌گوید که از خانواده‌های زندانیان با دمنوشی که آورده بود، پذیرایی کرده است. از خاطرات کودگانی که برای دیدن پدر آمده بودند. هنوز اسباب‌بازی‌های اتاق بازی سالن کودکان بین تلی از خاک و آواری که هر لحظه احتمال ریختن آن می‌رود خودنمایی می‌کند. ساعت ملاقات رو به اتمام بود و خانواده‌ها در حال خارج شدن و ناگهان انفجار. این شاهد عینی می‌گوید: «تنها چیزی که به ذهنم رسید این بود که فریاد زدم و به همه گفتم به سمت زیر زمین بروند، عده‌ای من آمدند، آنهایی که آمدند، دچار آسیب‌های جزئی شدند اما آنها که سال‌ها مسئول بخش ملاقات زندان بوده است. «خانواده‌ها من را به نام کوچک هم می‌شناسند ما

گزارش

سمیه افشین‌فر

گروه اجتماعی

هنوز بغض در گلوئی بازماندگان تهاجم رژیم صهیونیستی به زندان اوین باقی مانده است. ساعت‌های روی دیوار همچنان ساعت یک ربع به دوازده را نشان می‌دهند، زمان اوج کار اداری، ساعتی که وعده‌ها ملاقات زندانیان چشم انتظار با بخش‌های مختلف زندان اوین بازدید کردند تا رویانگر روزهای تهاجم باشند.

سالن ملاقات اوین مانند همیشه شلوغ بود. این را مردی می‌گوید که سال‌ها مسئول بخش ملاقات زندان بوده است. «خانواده‌ها من را به نام کوچک هم می‌شناسند ما

در آستانه مقطع هدایت تحصیلی

بیش از ۱۷ هزار دانش آموز تغییر رشته داده‌اند

باشد. اینکه یک دانش آموز در درس ریاضی ضعیف است چه لزومی دارد به رشته‌ای برود که به او فشار وارد می‌شود، ولی اگر در یکی از پودمان‌های فنی و حرفه‌ای خوب عمل می‌کند یقیناً آن رشته در فنی و حرفه‌ای مناسب با روحیه و توانایی اوست.»

او با اشاره به برگزاری دوره‌های آموزشی برای معلم‌ها می‌گوید: «دوره آموزشی با عنوان «ارتقای شایستگی معلم‌ها در استعدادیابی و هدایت تحصیلی دانش‌آموزان» برگزار کردیم تا معلم‌ها بتوانند اطلاعات لازم و درست از شخصیت و توانمندی دانش‌آموزان خود را به مشاوران و خانواده‌هایشان بدهند.»

می‌توان از معلم‌ها کمک خواست تا آنها به مشاوران و خانواده‌ها بگویند که فرزندشان در چه زمینه‌هایی بهتر است و در کدام رشته تحصیلی موفق می‌شود. با توجه به زمانی که معلم‌ها دارند باید این همکاری میان معلم و مشاور در طول سال انجام شود، مدیرکل دفتر آموزش دوره اول متوسطه آموزش و پرورش در این باره توضیح می‌دهد: «معلم باید به مشاور بگوید اگر دانش‌یابی استعداد و توانایی خوبی در حل مسائل ریاضی دارد بهتر است در چه رشته‌ای ادامه تحصیل دهد. مشاور می‌تواند این همراهی را با مشاور و خانواده دانش‌آموز، متناسب با توانایی آنها داشته

از برنامه‌ریزی طولانی مدت برای فرهنگ سازی در انتخاب رشته دانش‌آموزان می‌گوید. حمید یزدانی درباره اقدامات انجام‌شده برای هدایت تحصیلی می‌گوید: «در ابتدا این معلم‌ها هستند که با استعداد و توانمندی دانش‌آموزان آشنا می‌شوند. به همین دلیل باید معلمان در درس مختلف به مشاوران مدرسه کمک کنند تا دانش آموز انتخاب رشته بهتر و آگاهانه‌تری ارتباط بگیرد یقیناً وقتی به مشاور زمان نمی‌دهیم تا در کلاس درس حاضر شود و دانش‌آموزان ارتباط بگیرد یقیناً نمی‌تواند شناختی نسبت به توانمندی آنها داشته باشد و نیرخ روانی آنها را بشناسد. برای همین

گزارش خبری

غزل رضایی ثانی

گروه اجتماعی

این روزها فصل انتخاب رشته دانش‌آموزان برای ورود به مقطع متوسطه دوم است و دانش‌آموزان با انتخاب رشته، مسیر امروز خود تا دانشگاه و حتی پس از آن را تعیین می‌کنند.

با توجه به اهمیت انتخاب رشته، این کار نباید بدون مشاوره و راهنمایی انجام شود. به همین دلیل مدیرکل دفتر آموزش دوره اول متوسطه آموزش و پرورش

بیشترین بازگشت دانش آموزان به رشته علوم انسانی است

۹۹ درصد تغییر رشته‌ها در پایه دهم انجام می‌شود. مدیرکل دفتر آموزش دوره دوم متوسطه نظری معتقد است دانش آموزها بعد از انتخاب رشته و بعد از مدتی ممکن است نسبت به رشته خود مردد شوند. ابراهیم رفیعی درباره بیشترین آمار تغییر رشته دانش آموزها به «ایران» می‌گوید: «دانش آموزها بعد از آن‌که در پایه نهم هدایت تحصیلی خود را انجام می‌دهند، براساس میل خود یا نمره‌هایی که کسب کرده‌اند در رشته مورد نظر ثبت‌نام می‌کنند. اما بعد از گذشت مدتی وقتی متوجه می‌شوند به رشته‌ای که انتخاب کرده‌اند، علاقه ندارند درخواست تغییر رشته می‌دهند. کل پایه دهم نزدیک به ۵۸۰ هزار دانش آموز دارد که در سال گذشته ۱۷ هزار و ۶۱۴ نفر از پایه دهم تغییر رشته داده‌اند.» او در پاسخ به این پرسش که دانش‌آموزها بیشتر در چه شاخه‌هایی تغییر رشته داشته‌اند، می‌گوید: «در تغییر رشته، دانش‌آموزها از همه رشته‌ها به رشته‌های دیگر جابه‌جا می‌شوند؛ مثلاً آموختن است از چهار رشته نظری ریاضی، علوم انسانی، تجربی و معارف در داخل نظری جابه‌جا شوند ولی عده‌ها کم و زیاد هستند. البته دانش‌آموزهای زیادی هم از شاخه نظری به فنی و حرفه‌ای تغییر رشته می‌دهند. به عنوان مثال تعداد هزار و ۵۴۷ نفر از رشته علوم تجربی به رشته فنی و حرفه‌ای و تعداد ۷۸۸ نفر هم از رشته علوم تجربی به رشته کاردانش رفته‌اند که مجموع کل آنها دو هزار و ۳۳۵ نفر می‌شود.»

مدیرکل دفتر آموزش دوره دوم متوسطه نظری درباره آمار تغییر رشته دانش آموزها در رشته علوم انسانی می‌گوید: «بیشترین تغییر رشته مربوط به علوم انسانی است. تعداد سه هزار و ۷۹۶ نفر از علوم انسانی به فنی و حرفه‌ای و کاردانش تغییر رشته داده‌اند که از کل این آمار هزار و ۴۸۰ نفر به فنی و حرفه‌ای و ۲ هزار و ۳۰۰ نفر به کاردانش رفته‌اند. همچنین هزار و ۷۷۷ نفر از رشته ریاضی به فنی و حرفه‌ای و کاردانش تغییر مسیر داده‌اند. بنابراین ۷ هزار و ۹۰۸ نفر از شاخه نظری به شاخه فنی و حرفه‌ای و کاردانش تغییر رشته داده‌اند.»

طبق پژوهش‌های انجام شده از رشته کاردانش و فنی و حرفه‌ای هم تعداد قابل توجهی از دانش آموزان به شاخه‌های نظری رفته‌اند. رفیعی در این باره توضیح می‌دهد: «از فنی و حرفه‌ای ۲ هزار و ۴۸۴ نفر و از کاردانش ۲ هزار و ۵۰۷ نفر به شاخه نظری رفته‌اند. در کل نزدیک به ۶ هزار نفر از فنی و حرفه‌ای و کاردانش به شاخه نظری تغییر رشته داده‌اند. در داخل رشته‌های کاردانش و فنی و حرفه‌ای هم جابه‌جایی زیادی رخ داده است. مثلاً ممکن است یک نفر از رشته حسابداری به رشته صنایع چوب برود. به همین دلیل نزدیک به هزار و ۳۸۴ نفر در شاخه کاردانش و در فنی و حرفه‌ای هم نزدیک به هزار و ۱۵ نفر تغییر رشته داده‌اند. البته دانش‌آموزانی که از فنی و حرفه‌ای و کاردانش تغییر رشته داده‌اند بیشتر به رشته علوم انسانی رفته‌اند، ولی بیشتر تغییر رشته فنی و حرفه‌ای و کاردانش درونی است.»

در روز تهاجم رژیم صهیونیستی به زندان اوین، نه فقط لیخند بر لبان زندانیانی که بعد از انتظاری طولانی، با ذوق به سالن ملاقات آمده بودند برای همیشه خشک شد، بلکه خانواده‌های مشتاق، مددکاران، خیرین و کارکنان بخش‌های اداری زندان، حتی عابیان و همسایه‌ها نیز از پرتابه‌های دشمن در امان نماندند

شده است. رد خون هنوز بر‌در و دیوار بیمارستان بر جای مانده، پرونده‌های بیماران و مراجعان پراکنده و زمین مملو از خرده شیشه و داروهای از بین رفته و تجهیزات و تخت‌های درمانی و بیمارستانی است که به طور کامل از بین رفته‌اند. به گفته شاهدان «۹ موشک به زندان شلیک شده است که ۷ موشک اصلاًحاً عمل کرده و منفجر شده‌اند و دو موشک عمل نکرده را اکپ کشف و خنثی برده‌اند.» حجم تخریب‌ها اما فقط به ساختمان زندان اوین محدود نیست، با اینکه برخی از ساکنان برج روبه‌روی به خانه‌های نیمه ویران‌شان برگشته‌اند و در آن زندگی می‌کنند اما حجم خرابی ساختمان‌ها گویای همه چیز است. پنجره‌ها شکسته، دیوارها خراب و داغان، میله‌ها و نرده‌ها کج است. مرد شاهد می‌گوید: «همسایه‌ها شاهد بودند که چه طور جنگنده‌ها دور اوین چرخیدند و بعد صدای انفجار بود که آنها را از خانه بیرون کشید. اول از همه مردم آمدند، بعد خود زندانیان، انکار وقتی پای وطن در میان باشد، زندانی هم فرقی با دیگران ندارد «فمانی که یکی از پزشکان زندان دستش دچار

حمله عمدی به اهداف غیرنظامی جنایت جنگی است

بر اساس کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو (۱۹۴۹) و پروتکل اول الحاقی آن (۱۹۷۷)، طرف‌های درگیر در هر محاصره نظامی موظف به رعایت اصولی همچون تفکیک میان نظامیان و غیرنظامیان، تناسب در حملات و نهایت احتیاط برای پیشگیری از آسیب به اهداف غیرنظامی هستند. ماده ۴۸ پروتکل اول صراحتاً تأکید دارد که تنها اهداف نظامی می‌توانند هدف قرار بگیرند و حمله به اماکن غیرنظامی مانند بیمارستان‌ها، مدارس و مراکز نگهداری زندانیان مطلقاً ممنوع است. مطابق ماده ۸ اسامانه دیوان کیفری بین‌المللی (ICC) نیز حمله عمدی به اهداف غیرنظامی یا اقداماتی که به‌طور گسترده باعث تلفات غیرنظامیان شود، صریحاً در زمره جنایت جنگی قرار دارد. جندی پیش غوغا بین الملل با توسل به این اصل که زندان‌ها و بازداشتگاه‌ها مکان‌هایی غیرنظامی هستند، بیانیه‌ای صادر کرده که جزئیاتی را در مورد حمله به زندان اوین آشکار می‌کند و برده از وقوع یک جنایت برمی‌دارد. طبق گزارشی که غوغا بین‌الملل ارائه کرده است، ویدیوهای راستی‌آزمایی شده، تصاویر ماهواره‌ای و مصاحبه با شاهدان عینی، خانواده‌های زندانیان و مدافعان حقوق بشر نشان می‌دهد ارتش اسرائیل چندین حمله هوایی به زندان اوین انجام داده که منجر به کشته و زخمی شدن ده‌ها غیرنظامی و واردآوردن خسارات و ویرانی گسترده در دست‌کم شش نقطه مختلف این مجموعه شده است. غوغا بین‌الملل برای نگارش گزارش خود به منابع متعددی دسترسی داشته که وقوع یک جنایت جنگی در اوین را تأیید می‌کنند. طبق نوشته این نهاد، ۲۲ ویدیو و ۵۹ عکس مورد بررسی و راستی‌آزمایی قرار گرفته‌اند.

عکس: مجید خدایی/ایران

بسیاری از خانواده‌ها به استعداد و توانایی فرزند خود پی نبرده‌اند و بر اساس اینکه رشته‌های مرتبط با تجربی درآمد خوبی دارد فرزندان خود را تشویق می‌کنند که رشته تجربی را انتخاب کنند و بر اساس اینکه رشته‌های مرتبط با علوم انسانی درآمد خوبی دارد فرزندان خود را تشویق می‌کنند که رشته تجربی را انتخاب کنند، این یعنی انتخاب رشته آگاهانه انجام نشده است

رشته تجربی نباید انتخاب همه دانش آموزان باشد

بزدانی در پاسخ به این پرسش که تاکنون چه تعداد از معلم‌های متوسطه اول برای ارتقای شایستگی در کلاس‌های استعدادیابی و هدایت تحصیلی آموزش دیده‌اند، می‌گوید: «ما یک دبیرخانه برای آموزش معلم‌ها در استان فارس داریم که دوره‌های آموزشی خیلی خوبی برگزار می‌کند. این دوره‌ها به نام «ارتقای شایستگی معلم‌ها در استعدادیابی و هدایت تحصیلی دانش‌آموزان» به شکل حضوری و مجازی برای ۱۲۷ هزار معلم اجرایی شد.» او همچنین در پاسخ به این پرسش که در انتخاب رشته‌ای که دانش‌آموز انجام می‌دهد آیا امکان تشخیص انتخاب رشته اجباری، اختیاری یا براساس آگاهی وجود دارد؟ می‌گوید: «تشخیص این موضوع بر اساس حسد و گمان است و تاکنون هیچ پژوهشی روی آن انجام نشده است. ولی برخی نتایج حاکی از آن است که بسیاری از خانواده‌ها به استعداد و توانایی فرزند خود پی نبرده‌اند و بر اساس اینکه رشته‌های مرتبط با تجربی در آمد خوبی دارد فرزندان خود را تشویق می‌کنند که رشته تجربی را انتخاب کنند. این یعنی انتخاب رشته آگاهانه انجام نشده است.»

رشته تجربی به این پرسش که در انتخاب رشته‌ای که دانش‌آموز انجام می‌دهد آیا امکان تشخیص انتخاب رشته اجباری، اختیاری یا براساس آگاهی وجود دارد؟ می‌گوید: «تشخیص این موضوع بر اساس حسد و گمان است و تاکنون هیچ پژوهشی روی آن انجام نشده است. ولی برخی نتایج حاکی از آن است که بسیاری از خانواده‌ها به استعداد و توانایی فرزند خود پی نبرده‌اند و بر اساس اینکه رشته‌های مرتبط با تجربی در آمد خوبی دارد فرزندان خود را تشویق می‌کنند که رشته تجربی را انتخاب کنند. این یعنی انتخاب رشته آگاهانه انجام نشده است.»